

Υπόθεση C-184/99

Rudy Grzelczyk

κατά

Centre public d'aide sociale d'Otftignies-Louvain-la-Neuve

(αίτηση του Tribunal du travail de Nivelles
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως)

«Άρθρα 6, 8 και 8 Α της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρα 12 ΕΚ, 17 ΕΚ και 18 ΕΚ) — Οδηγία 93/96/ΕΟΚ του Συμβουλίου — Δικαίωμα διαμονής των σπουδαστών — Εθνική νομοθεσία που εγγυάται κατώτατο όριο διαβίσεως μόνο στους ημεδαπούς, στα πρόσωπα στα οποία έχει εφαρμογή ο κανονισμός (ΕΟΚ) 1612/68, στους απάτριδες και στους πρόσφυγες — Αλλοδαπός σπουδαστής που, κατά τα πρώτα έτη των σπουδών του, κέρδιζε τα προς το ζην εργαζόμενος»

Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα S. Alber της 28ης Σεπτεμβρίου 2000 I-6197

Απόφαση του Δικαστηρίου της 20ής Σεπτεμβρίου 2001 . . . . . I-6229

Περίληψη της αποφάσεως

1. *Ιθαγένεια της Ευρωπαϊκής Ενώσεως — Διατάξεις της Συνθήκης — Προσωπικό πεδίο εφαρμογής — Υπήκοος κράτους μέλους που διαμένει νομίμως εντός του εδάφους άλλου κράτους μέλους — Εμπίπτει — Αποτέλεσμα — Άσκηση των δικαιω-*

μάτων που συναρτώνται προς την ιδιότητα του πολίτη της Ευρωπαϊκής Ενώσεως — Δυνατότητα του πολίτη της Ενώσεως που σπουδάζει σε πανεπιστήμιο κράτους μέλους άλλου από αυτό του οποίου είναι υπήκοος να επικαλεστεί την απαγόρευση κάθε διακρίσεως λόγω ιθαγένειας

[Συνθήκη ΕΚ, άρθρα 6, 8 και 8 Α (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρα 12 ΕΚ, 17 ΕΚ και 18 ΕΚ)]

2. Ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων — Δικαίωμα εισόδου και διαμονής των υπηκόων των κρατών μελών — Οδηγία 93/96 — Προϋποθέσεις που απαιτούνται για τη χορήγηση άδειας διαμονής — Εθνική κανονιστική ρύθμιση που απαιτεί από τους φοιτητές, υπηκόους των κρατών μελών, να διαθέτουν πόρους καθορισμένου ποσού, που πρέπει να αποδεικνύονται με συγκεκριμένα έγγραφα — Δεν επιτρέπεται — Δυνατότητα του κράτους μέλους υποδοχής να λάβει μέτρα για να θέσει τέλος στη διαμονή σπουδαστή που κατέφυγε στην κοινωνική πρόνοια του εν λόγω κράτους — Όρια

(Οδηγία 93/96 του Συμβουλίου)

3. Κοινοτικό δίκαιο — Αρχές — Τη μεταχείριση — Διάκριση λόγω ιθαγένειας — Κοινωνική παροχή εξασφαλίζουσα κατώτατο όριο διαβίωσης — Εθνική νομοθεσία που εξαρτά το δικαίωμα στην κοινωνική αυτή παροχή, μόνο για τους υπηκόους άλλων κρατών μελών, από την προϋπόθεση να εμπíπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1612/68 — Δεν επιτρέπεται

[Συνθήκη ΕΚ, άρθρα 6 και 8 (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρα 12 ΕΚ και 17 ΕΚ)· κανονισμός 1612/68 του Συμβουλίου]

4. Προδικαστικά ερωτήματα — Ερμηνεία — Διαχρονικά αποτελέσματα των ερμηνευτικών αποφάσεων — Αναδρομικό αποτέλεσμα — Περιορισμός από το Δικαστήριο — Προϋποθέσεις — Η σημασία για το οικείο κράτος μέλος των οικονομικών συνεπειών της απόφασεως — Μη αποφασιστικό κριτήριο

[Συνθήκη ΕΚ, άρθρο 177 (νυν άρθρο 234 ΕΚ)]

1. Η ιδιότητα του πολίτη της Ενώσεως τείνει να αποτελέσει τη θεμελιώδη ιδιότητα των υπηκόων των κρατών μελών, η οποία εξασφαλίζει την ίδια νομική μεταχείριση σε όσους εξ αυτών βρίσκονται στην ίδια κατάσταση, ανεξάρτητα από την ιθαγένειά τους και υπό την επιφύλαξη των ρητά προβλεπομένων εξαιρέσεων.

κράτους μέλους υποδοχής μπορεί να επικαλεστεί το άρθρο 6 της Συνθήκης (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρο 12 ΕΚ) σε όλες τις καταστάσεις που εμπíπτουν στο καθ' ύλη πεδίο εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου.

Ο πολίτης της Ενώσεως ο οποίος διαμένει νομίμως εντός του εδάφους του

Στις καταστάσεις αυτές περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, αυτές που άπτονται της ασκήσεως των θεμελιωδών ελευθεριών που εγγυάται η Συνθήκη και της ασκήσεως της ελευθερίας κυκλοφορίας

και διαμονής στο έδαφος των κρατών μελών, την οποία απονέμει το άρθρο 8 Α της Συνθήκης (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρο 18 ΕΚ).

Το γεγονός ότι ένας πολίτης της Ενώσεως σπουδάζει σε πανεπιστήμιο κράτους μέλους άλλου από αυτό του οποίου είναι υπήκοος δεν μπορεί να του στερήσει τη δυνατότητα να επικαλεστεί την απαγόρευση κάθε δυσμενούς διακρίσεως λόγω ιθαγένειας, την οποία προβλέπει το άρθρο 6 της Συνθήκης. Συγκεκριμένα, η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση εισήγαγε στη Συνθήκη ΕΚ την ιθαγένεια της Ενώσεως και πρόσθεσε στο τρίτο μέρος της, στον τίτλο VIII, το κεφάλαιο 3, το οποίο αφορά, μεταξύ άλλων, την παιδεία και την επαγγελματική εκπαίδευση. Ουδόλωσ προκύπτει από το κείμενο της Συνθήκης, όπως αυτό τροποποιήθηκε, ότι οι σπουδαστές που είναι πολίτες της Ενώσεως στερούνται των δικαιωμάτων που απονέμει η Συνθήκη στους πολίτες της Ενώσεως, όταν μετακινούνται σε άλλο κράτος μέλος για να σπουδάσουν. Επιπλέον, το Συμβούλιο εξέδωσε επίσης την οδηγία 93/96 που προβλέπει ότι τα κράτη μέλη αναγνωρίζουν το δικαίωμα διαμονής στους σπουδαστές-υπηκόους κρατών μελών που πληρούν ορισμένες προϋποθέσεις.

(βλ. σκέψεις 31-33, 35-36)

δεν απαιτεί, ως αναγκαία προϋπόθεση για την απόκτηση του δικαιώματος διαμονής, την ύπαρξη πόρων συγκεκριμένου ύψους ούτε τη δικαιολόγησή τους με συγκεκριμένα έγγραφα. Τίθεται μόνο ζήτημα δηλώσεως ή οποιουδήποτε ισοδυνάμου τουλάχιστον μέσου με το οποίο να μπορεί ο σπουδαστής να διαβεβαιώσει την ενδιαφερόμενη εθνική αρχή ότι διαθέτει, για τον ίδιο καθώς και, ενδεχομένως, για τον/τη σύζυγό του και τα συντηρούμενα τέκνα του, πόρους ώστε να μην επιβαρύνουν, κατά τη διάρκεια της διαμονής τους, την κοινωνική πρόνοια του κράτους μέλους υποδοχής.

Πάντως, η ερμηνεία αυτή δεν αποκλείει ότι το κράτος μέλος υποδοχής μπορεί να θεωρήσει ότι ένας σπουδαστής που έλαβε κοινωνική αρωγή δεν πληροί πλέον τις προϋποθέσεις από τις οποίες εξαρτάται το δικαίωμα διαμονής του και, ως εκ τούτου, να λάβει μέτρα, εντός των ορίων που επιβάλλει συναφώς το κοινοτικό δίκαιο, είτε για να ανακαλέσει την άδεια διαμονής του υπηκόου αυτού είτε για να μην την ανανεώσει. Εντούτοις, τέτοιου είδους μέτρα δεν μπορούν σε καμία περίπτωση να αποτελούν αυτόματη συνέπεια του ότι ένας σπουδαστής-υπήκοος άλλου κράτους μέλους καταφεύγει στην κοινωνική πρόνοια του κράτους μέλους υποδοχής.

2. Το άρθρο 1 της οδηγίας 93/96, σχετικά με το δικαίωμα διαμονής των σπουδαστών,

Συγκεκριμένα, η οδηγία 93/96, όπως εξάλλου και οι οδηγίες 90/364, σχετικά με το δικαίωμα διαμονής, και 90/365, σχετικά με το δικαίωμα διαμονής των

μισθωτών και μη μισθωτών εργαζομένων που έχουν παύσει την επαγγελματική τους δραστηριότητα, δέχεται την ύπαρξη ορισμένου βαθμού οικονομικής αλληλεγγύης μεταξύ των υπηκόων του κράτους αυτού και των υπηκόων των λοιπών κρατών μελών, ιδίως αν οι δυσχέρειες που αντιμετωπίζει ο δικαιούχος του δικαιώματος διαμονής είναι προσωρινές. Επιπλέον, η οικονομική κατάσταση ενός σπουδαστή μπορεί να μεταβληθεί με το πέρασμα του χρόνου για λόγους ανεξάρτητους από τη βούλησή του. Ως εκ τούτου, η ειλικρίνεια της δηλώσεώς του μπορεί να εκτιμηθεί μόνον τη στιγμή που γίνεται.

(βλ. σκέψεις 40, 42-45)

3. Τα άρθρα 6 και 8 της Συνθήκης (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρα 12 ΕΚ και 17 ΕΚ) απαγορεύουν να εξαρτάται το δικαίωμα σε κοινωνικές παροχές που χορηγούνται από σύστημα μη στηριζόμενο σε εισφορές, όπως είναι το κατώτατο όριο διαβίωσης, όσον αφορά τους υπηκόους κρατών μελών εκτός του κράτους μέλους υποδοχής, στο έδαφος του οποίου οι εν λόγω υπήκοοι κατοικούν νομίμως, από την προϋπόθεση να εμπíπτουν οι υπήκοοι αυτοί στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1612/68, περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργα-

ζομένων στο εσωτερικό της Κοινότητας, ενώ μια παρόμοια προϋπόθεση δεν ισχύει για τους υπηκόους του κράτους μέλους υποδοχής.

(βλ. σκέψη 46 και διατακτ.)

4. Η εκ μέρους του Δικαστηρίου ερμηνεία διατάξεως του κοινοτικού δικαίου περιορίζεται να διευκρινίσει και να αποσαφηνίσει την έννοια και το περιεχόμενό της, όπως η διάταξη αυτή έπρεπε να έχει ερμηνευθεί και εφαρμοστεί από τον χρόνο θέσεώς της σε ισχύ. Μόνον κατ' εξαίρεση μπορεί το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν της γενικής αρχής της ασφάλειας δικαίου που είναι συμφυής με την κοινοτική έννομη τάξη, να αποφασίσει τον περιορισμό της δυνατότητας που έχει κάθε ενδιαφερόμενος να επικαλεστεί μια διάταξη που αυτό έχει ερμηνεύσει, προκειμένου να τεθούν υπό αμφισβήτηση έννομες σχέσεις που έχουν συναφθεί καλοπίστως. Οι οικονομικές συνέπειες που θα μπορούσαν να απορρέουν για ένα κράτος μέλος από απόφαση εκδοθείσα επί προδικαστικής παραπομπής δεν δικαιολογούν καθεαυτές τον κατά χρόνο περιορισμό των αποτελεσμάτων της αποφάσεως αυτής.

(βλ. σκέψεις 50-52)